

Téma disertace je slovy doktorandky uvozena takto: „Disertace se tedy zaměřuje na to, jak se teoretické koncepty stávají skutečností všední reality aktérů. Za tímto účelem byly vybrány dva koncepty—znalostní lokalita a metropolitní region“. Disertace tak prostřednictvím „analýzy realizace vybraných geografických konceptů a diskuzí s literaturou nabízí ... diskuzi a odpověď“ na výzkumné otázky ve třech rovinách: (1) skrze teorii performativních praktik; (2) skrze urbanizační proces a institucionalizaci regionu a (3) skrze „agency“ veřejných politik“.

Tématem disertace tak je - lapidárně řečeno - „jak se z myšlenky stane realita?“ (kap. 2).

Disertace je koncipována jako monografie, s tím, že jsou v ní formou případových studií integrovány dva články (jeden publikovaný, jeden přijatý k publikaci) v prestižních zahraničních časopisech s IF, přičemž u jednoho z těchto článků je autorka jediným autorem, resp. autorkou. Každý z těchto článků je věnován performativitě právě jednoho z konceptů, (tj. znalostní lokalita a metropolitní region) a podle mého názoru oba tyto články v sobě koncentrují hlavní přínos celé disertace, a proto se jim níže budu věnovat poněkud podrobněji.

Na úvod zdůrazním, že se jedná o kvalitní disertaci věnovanou relevantnímu a aktuálnímu tématu navíc s velmi dobrými až vynikajícími publikačními výstupy. V tomto kontextu je tedy třeba nahlížet na níže uvedené poznámky.

V úvodní části doktorandka postupně rozvíjí téma, definuje výzkumné otázky, diskutuje výběr lokalit pro případové studie. Poměrně rozsáhle zde mj. diskutuje Michela Foucaulta, tato diskuse však již příliš nedrží výzkumnou linku a představuje spíše odbočku. Proto mně příliš nepřekvapilo, že Foucaulta ani v jednom článku autorka již pak necituje.

Osobně se přiznám, že mám trochu problém s „nelidskými aktéry“ (lidští i nelidští) str. 16, zejména pokud se za nelidské aktéry považují i shromáždění osob či řídicí orgány (již v abstraktu). Tato otázka je na hlubší diskusi, a i když vím, že to takto řada autorů „píše“, alespoň na tomto místě zdůrazním, že se jedná o dosti kontroverzní přístup. Hranice a ani infrastruktura podle mého názoru aktéry nejsou, ale naopak byly aktéry s určitým dosti konkrétním cílem vybudovány/petrifikovány a tvoří vlastně strukturu, které jednání aktérů ovlivňuje. Osobně je mi tedy bližší pojetí A. Giddense, rozpracované v jeho strukturační teorii, kterou sice autorka cituje, nicméně v tomto směru nepoužívá.

Podobně (v samotném závěru práce) autorka uvádí: „Jiné praktiky, jako podporování městských a znalostních dynamik, přizpůsobování, vytváření smyslu a implementování, ukázaly na silnou roli hmoty: jak se aktivity odehrály bylo dáno například prostorovou konfigurací, hranicemi, silniční dostupností, projektovou připraveností či organizací událostí. Na konkrétních případech se tak podařilo ukázat, jak tyto hmotné prvky mohou představovat dynamiku realizace konceptu, a přiznat jim agency v procesu“. Považuji tento závěr za nadsazený, ne-li přímo sporný. Za prvé nepovažuji za jasné, proč projektovou připravenost či organizaci událostí autorka považuje za hmotu, a dále – jak už jsem uvedl výše – hranice, silniční dostupnost, způsob předchozího využití území (např. brownfield v D. Břežanech) apod., jsou nepochybně výsledkem agency aktérů v předchozích obdobích, což má pochopitelně vztah k současnosti, viz např. koncept path dependency, nikoli tedy výsledkem aktivity, resp. agency nějaké hmoty. Např. v pojetí modelu

vývojových trajektorií v regionech se pracuje mj. s typologií hmotných aktiv, se kterými aktéři různou formou pracují, což považuji za daleko vhodnější konceptuální přístup.

I přes autorkou deklarovaný zájem „o urbánní problematiku a regionální rozvoj“ (str. 17), byly některé potenciálně velmi užitečné koncepty a přístupy, které se v posledních letech běžně používají v regionálním výzkumu reflektovány v disertaci nedostatečně či vůbec. Jedná se především o koncept (sdíleného) leadershipu, rozlišení na firm/individual level agency a system-level agency a konečně o řadu konceptů evoluční ekonomické geografie, včetně konceptu new path creation vytvořeném v rámci modelu vývojových trajektorií odvětví v regionech. Jsem přesvědčen, že všechny tyto přístupy mohly při studiu daného tématu velmi dobře posloužit. Je legitimní, že se autorka rozhodla zvolit jiný konceptuální rámec pro svůj výzkum, nicméně osobně považuji zdůvodnění volby konceptuálního rámce za podstatnou součást disertace.

Alespoň pár stručných poznámek k první případové studii, tj. k formování znalostního klastru STAR (ELI D. Břežany a Biocev Vestec).

Především podotknu, že pravděpodobnost, že starostou obce D. Břežany, na jejímž katastru leží pozemky vhodné pro takto velkou vědecko-výzkumnou facilitu bude ve správnou chvíli fyzik s desetiletou výzkumnou kariérou v AV ČR a ještě k tomu současně i krajský zastupitel StČ kraje je opravdu malá a znovu se tím potvrzuje role osobností, resp. leadershipu v reg. rozvoji. Autorka v případové studii správně zdůrazňuje, že hlavním podnětem pro vytvoření znalostního regionu bylo nekoordinované rozhodnutí vlády o umístění dvou, resp. tří velkých výzkumných infrastruktur financovaných dominantně ze SF EU do této lokality těsně za hranicí Prahy, protože Praha nebyla pro tuto podporu oprávněna.

Významnou otázkou, kterou však autorka dle mého názoru ponechává bez odpovědi, je genealogie konceptu znalostní lokalita/region v tomto konkrétním případě. Pokud vím, již roky se klíčoví aktéři snaží etablovat pojem Star klastr. Viz známé tvrzení starosty D. Břežan: „Když něco nemá jméno, tak to neexistuje, proto STAR klastr“. Je klastr totéž jako znalostní lokalita? Kde, případně od koho získal starosta D. Břežan počáteční inspiraci? Jakou roli hrálo, příp. hraje Středočeské inovační centrum?

Na straně 60 autorka hovoří o třech hlavních posunech ve faktorech lokalizace činností výzkumu a vývoje. Nejedná se spíše o dimenze, resp. sféry, případně o vývoj v těchto sférách? Do jaké míry si je starosta D. Břežan a další aktéři těchto posunů/dimenzí vědomi?

Ke druhé studii o formování Pražského metropolitního regionu (PMR).

Přístup ke studiu formování PMR byl inspirován ANT (Latour 2005) a konceptualizací diskurzivně-materiálních praktik (Barad 2003). Paradoxní je, že ANT byla podle samotného Latoura koncipována jako obrana před „terorem geografie“, (v pojetí, že co je blízko spolu souvisí obvykle více než to, co je vzdáleno více). Neuvažovala autorka i nad jiným, například geografickým přístupem, než je ANT?

Podobně jako v případě předchozí studie, i zde se nabízí otázka, do jaké míry jsou/byli relevantní aktéři seznámeni se čtyřmi fázemi institucionalizace regionu (viz Paasi 1986). Osobně pro mě byla zajímavá konfrontace kapitol věnovaných případovým studiím v disertaci a samotných článků. Například v článku věnovaném formování Pražského metropolitního regionu autoři vymezují 7 typů praktik, které specifikují pomocí „Related Doings“, zatímco v české verzi se v kapitole hovoří o agency. Nabízí se tak otázka, jaký je tedy vztah mezi oběma pojmy?

Druhý článek mně poněkud překvapil skromnou poznámkou v závěru: „Despite our inability to draw a generalizable conclusion from this case study, the methodological approach has wider implications“.

Abych doktorandku netrápil jen konceptuálními otázkami, mám i otázku ryze praktickou, do jaké míry se realizace ITI v PMR projevila v přípravě konkrétních projektů? Uváděné příklady projektů považuji totiž spíše za běžné, tedy rámec ITI nevyžadující (např. výstavba školek, nákup vybavení do škol, případně výstavba P&R terminálů – řada obcí vybuodovala tyto terminály dlouho před zřízením nástroje ITI).

Je však nepochybné, že ITI pro PMR poskytlo platformu pro setkávání aktérů, napomohlo nastartovat vzájemnou diskusi, a i když je legitimita i reálná síla příslušných institucí, např. ve srovnání s krajským zastupitelstvem slabá, svůj význam jistě má.

Díličí poznámky:

str. 15 – „Jiní autoři dokumentují, jak se například koncept „Smart Specialization Strategy“ nepodařilo transformovat z teorie do praxe (Gianelle a kol., 2019; D’Adda a kol., 2021)“.

Zde bych byl daleko opatrnější a doporučoval bych více diferencovaný pohled. Je totiž zřejmé, že již mezi českými kraji jsou podstatné rozdíly v míře úspěšnosti realizace této strategie, natož pak na úrovni celé EU. Rád bych proto na tomto místě povzbudil doktorandku k aplikaci kritického přístupu i při přebírání tvrzení jiných autorů.

Známa práce Kevina Johna Morgana etabloující teorii učících se regionů je z roku 1997, nikoli 2007, to už byla tato teorie dávno „převálcována“ teorií regionálních inovačních systémů.

Po formální stránce je disertace zpracována velmi kvalitně, téměř bez překlepů a je psána na velmi dobré úrovni odborného stylu. Opačný příklad představuje např. název kap. 5.2 „Výzvy spojené s děláním znalostních lokalit“, (lépe formováním či vytvářením apod., takto text působí jako příliš doslovný překlad z angličtiny). V seznamu literatury se občas objevují tituly, které nebyly v textu citovány (např. Šašinka et al 2019).

Výše uvedené poznámky v žádném případě nemají za cíl snížit hodnotu disertace, ale jen uvést některé otázky, které se při jejím čtení vynořují. Na disertaci je třeba zvláště ocenit odvahu věnovat se evidentně náročnému tématu i znalost velkého počtu titulů zahraniční literatury. Jsem přesvědčen, že studentka během svého doktorského studia odvedla veliký kus práce a podařilo se jí vypracovat kvalitní disertaci. Znovu zdůrazňuji, že žádná z výše uvedených připomínek není námitkou zásadního charakteru.

Závěr: Autorčina práce jednoznačně splňuje nároky na doktorskou disertaci a plně ji doporučuji k obhajobě.

V Praze 1. června 2021

Prof. RNDr. Jiří Blažek, PhD.